

RAZVOJ I UTJECAJ KULTURNOG TURIZMA NA GRAD ZADAR

Baća, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:744433>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-30**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Valentina Baća

**RAZVOJ I UTJECAJ KULTURNOG TURIZMA NA GRAD
ZADAR**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2022.

Valentina Baća

**RAZVOJ I UTJECAJ KULTURNOG TURIZMA NA GRAD
ZADAR**

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Stručni studij ugostiteljstva

Mentor: dr. sc. Mateja Petračić

Karlovac, prosinac 2022.

ZAHVALA

Prvenstveno se zahvaljujem mentorici dr. sc. Mateja Petračić na pomoći, savjetima, trudu i usmjeravanju pri izradi završnog rada te što je prihvatila biti mi mentoricom i tako mi pomogla završiti studij preddiplomski studij.

Najviše hvala mojoj obitelji i prijateljima, a posebno mojim roditeljima na konstantnoj podršci, razumijevanju i vjeri u mene tijekom školovanja i odabiru ove struke kao životnog puta.

Hvala Vam!

SAŽETAK

Prikaz kulturnog turizma s osvrtom na grad Zadar, te njegov učinak i rast glavna je tema ovog rada. Definicija kulturnog turizma i njegove prednosti i nedostaci glavne su točke pozornosti. Slijedi prezentacija Zadra kao destinacije kulturnog turizma s naglaskom na opće informacije o gradu, materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu te SWOT analizu rasta kulturnog turizma. U završnom dijelu predstavljena su pravila za razvoj gradskog kulturnog turizma. Nakon teorijskog dijela, rad se koncentrira na istraživački dio u kojem se putem upitnika ispituje mišljenje posjetitelja Zadra o trenutnom stanju kulturnog turizma, koliko je napredovao te ima li još mogućnosti za poboljšanje.

Ključne riječi: turizam, kulturni turizam, grad Zadar

SUMMARY

Presentation of cultural tourism with reference to the city of Zadar, and its effect and growth is the main topic of this paper. The definition of cultural tourism and its advantages and disadvantages are the main points of attention. The following is a presentation of Zadar as a cultural tourism destination with an emphasis on general information about the city, tangible and intangible cultural heritage, and a SWOT analysis of the growth of cultural tourism. In the final part, the rules for the development of the city's cultural tourism are presented. After the theoretical part, the paper concentrates on the research part, in which the opinion of visitors to Zadar on the current state of cultural tourism, how far it has progressed and whether there are still opportunities for improvement, is examined through a questionnaire.

Keywords: tourism, cultural tourism, city of Zadar

SADRŽAJ

1. UVOD	8
1. Predmet i cilj rada	8
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	9
1.3. Sadržaj i struktura rada	9
2. KULTURNI TURIZAM	10
2.1. Pozitivni i negativni učinci kulturnog turizma	12
3. GRAD ZADAR KAO DESTINACIJA KULTURNOG TURIZMA	14
3.1. Opće karakteristike Zadra	14
3.2. Kulturna baština Zadra	15
3.2.1. Materijalna kulturna baština	15
3.2.2. Nematerijalna kulturna baština Zadra	19
3.3. Analiza turističkog prometa	21
3.4. SWOT analiza razvoja kulturnog turizma	23
4. SMJERNICE ZA RAZVOJ KULTURNOG TURIZMA GRADA ZADRA U BUDUĆNOSTI	25
4.1. Razvoj promocije, distribucije i proizvoda	25
4.2. Razvoj partnerstva između turizma i sektora kulture	26
4.3. Ulaganje u ljudske resurse i znanje	27
5. ISTRAŽIVAČKI DIO	29
5.1. Uzorak i metodologija istraživanja	29
5.2. Cilj i hipoteza istraživanja	29
5.3. Interpretacija rezultata	30
5.4. Rasprava	43
6. ZAKLJUČAK	45

LITERATURA	47
POPIS ILUSTRACIJA	49
PRILOZI	50

1. UVOD

Kulturni turizam posebno je zanimljiv segment turističke industrije i ključni čimbenik gospodarstva mnogih europskih regija i gradova. Potkategorija turizma poznata kao "kulturni turizam" usredotočuje se na kulturu nacije ili regije, posebno na način života njenih stanovnika, njihovu povijest te umjetnost, arhitekturu, religiju i druge čimbenike koji su utjecali na njihov način života. Urbano putovanje, osobito u povijesne ili velike gradove i njihove kulturne atrakcije poput kazališta i muzeja, naziva se kulturnim putovanjem. To također može uključivati turizam u ruralnim područjima koji prikazuje tradiciju autohtonih kulturnih zajednica, te njihove vrijednosti i stil života.

Može se reći kako Zadar obiluje materijalnom i nematerijalnom kulturnom imovinom koja u velikoj mjeri utječe na razvoj kulturnog turizma. No postavlja se pitanje, u kojoj mjeri je zaista razvijen kulturni turizam grada Zadra? Stoga je glavni fokus u ovom radu upravo stavljen na prikaz trenutačnog razvoja kulturnog turizma grada te mogućnostima za njegovo poboljšanje.

1. Predmet i cilj rada

Istraživanje, analiza i prezentacija kulturnog turizma s osvrtom na grad Zadar, uključujući njegovo trenutno stanje i perspektive unapređenja, teme su završnog rada.

Cilj rada je prvenstveno definirati pojam kulturnog turizma te njegove prednosti i nedostatke i fokus staviti na prikaz grada Zadra kao destinacije kulturnog turizma, odnosno razvoj kulturnog turizma grada i mogućnost njegova poboljšanja. Također, cilj rada je pomoću anketnog upitnika ispitati stavove posjetitelja Zadra o trenutačnom razvoju kulturnog turizma te njihovi stavovi o tome u kojoj je mjeri razvijen kulturni turizma i ima li mjesta za napredak.

Glavna hipoteza: Ispitanici smatraju kako je kulturni turizam grada Zadra dobro razvijen, no da postoji prostor za njegovo poboljšanje.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Teorijski dio rada izrađen je korištenjem stručne literature mnogih autora. Tehnike koje se koriste uključuju metode opisa, analize i sinteze, generalizacije i specijalizacije, kategorizacije i usporedbe. Internetska anketa služi kao okosnica istraživačke komponente rada.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Šest ključnih poglavlja čini strukturu završnog članka "Razvoj i utjecaj kulturnog turizma na grad Zadar". U uvodu rada ukratko se predstavlja predmet rada, pojašnjavaju se ciljevi rada i objašnjava tehnika. Drugo poglavlje definira kulturni turizam i govori o njegovim prednostima i nedostacima, dok treći dio predstavlja Zadar kao mjesto za ovu vrstu putovanja. Prezentacija materijalne i nematerijalne kulturne baštine Zadra te SWOT analiza rasta kulturnog turizma glavni su naglasak.

U petom poglavlju prikazan je istraživački dio kroz anketni upitnik s ciljem ispitivanja stavova posjetitelja Zadra o aktualnom razvoju kulturnog turizma te o tome koliko je kulturni turizam razvijen i ima li prostora za njega. poboljšanje. Četvrto poglavlje daje neke smjernice za razvoj kulturnog turizma u Zadru. Na samom kraju rada donesen je zaključak s popisom citiranih radova, slikama i priložima koji uključuju anketni upitnik korišten u radu.

2. KULTURNI TURIZAM

Danas svaka zemlja u svijetu, bez obzira na stupanj svog razvoja, nastoji razvijati turizam. Jedna od najznačajnijih karakteristika suvremenog turizma je masovnost. Turizam je gospodarska uslužna djelatnost koja je sastavljena od velikog broja čimbenika. Stoga, za suvremeni razvoj turizma, koji je nastao u uvjetima globalizacije, trebaju interdisciplinarna znanja ne samo sudionika turističke ponude već i svih snaga okruženja.¹

Budući da su zadovoljstvo, sigurnost i užitek kupaca glavni prioritet za turistička poduzeća, sektor je dinamičan i konkurentan, što zahtijeva sposobnost stalnog prilagođavanja promjenjivim potrebama i preferencijama kupaca. Međunarodna putovanja i turizam postali su istaknuti početkom dvadeset i prvog stoljeća i nastavili su imati značajan utjecaj na globalno gospodarstvo.² Korijene modernog turizma možemo pronaći na industrijskom i postindustrijskom zapadu. Suvremeni turizam je kombinacija djelatnosti koja postaje sve više komercijalno strukturirana, poslovno orijentirana i intenzivna. Za mnoga područja, pa čak i cijele nacije, turizam kao sastavnica uslužnih djelatnosti postao je značajan izvor prihoda.

Turizam nudi širok raspon pogodnosti, uključujući ekonomske koristi za zemlje koje privlače velik broj posjetitelja, zbog novca koji troše ne samo na svoj stvarni boravak, već i na lokalna poduzeća. Također, između ostalog, osigurava velik broj poslova ljudima koji rade u prometnoj i ugostiteljskoj industriji. Štoviše, turizam može poboljšati odnose između nacionalnih država ili poduzeća, stvoriti mogućnosti za zabavu i rekreaciju i poboljšati vrijednost valute. Također može

¹Križman Pavlović, D.: Marketing turističke destinacije, Mikrorad, Zagreb, 2008., str. 21.

²Gartner, W.C.: Tourism Development principles, Processes and Policies, ITP, New York, 1996., str. 15.

otvoriti mogućnosti kulturne razmjene, dok turistima može dovesti do poboljšane sreće, blagostanja i obrazovanja.³ No, što je zapravo kulturni turizam?

Kulturni turizam je vrsta turizma posebnog interesa koji uključuje putovanja u slobodno vrijeme u svrhu razgledavanja ili doživljaja osebujnog karaktera mjesta, njegovih naroda i njegovih proizvoda. Širok raspon destinacija i kulturnih aktivnosti spada pod krovni naslov kulturnog turizma: posjeti UNESCO-ovim mjestima svjetske baštine (npr. Kineski zid), obilasci povijesnih gradova, arhitektonskih lokaliteta, katedrala i bojišta, izleti u muzeje, izleti za kušanje tipične regionalne hrane, obilasci etničkih četvrti, putovanja na lokalne glazbene festivale i kulturne priredbe, posjeti autohtonim selima ili osebujnim kulturnim krajolicima (npr. promatranje poljoprivrednih praksi u azijskim poljima riže).⁴ Iako su motivi kulturnih turista različiti, neke uobičajene teme uključuju želju za doživljajem "autentičnih" kulturnih krajolika, zanimanje za druge kulture i interes za krajolik koji potiče povezanost s prošlošću.

Otkako su antropolozi i sociolozi 1970-ih godina prvi put usmjerili pozornost na turizam, postojali su razni pokušaji klasifikacije pojedinih vrsta turizma. Neki znanstvenici, poput Valene Smith, predložili su preciznije podjele na širu kategoriju kulturnog turizma, uključujući etnički turizam (za razgledavanje autohtonih naroda), povijesni turizam (fokusiran na slavu prošlosti, muzeje, spomenike i ruševine), i, u zasebnoj kategoriji, kulturni turizam, koji ona definira kao „putovanja kako bi se vidjeli ostaci nestalog načina života koji se nalaze u ljudskom sjećanju i uključuje "rustikalne gostionice, folklorne predstave, kostimirane festival vina“.⁵ Dok neki znanstvenici prihvaćaju ove taksonomske razlike, drugi jednostavno koriste širi krovni pojam kulturni turizam.

Kada se radi o vrlo složenom fenomenu kulturnog turizma potrebno je utvrditi i tko je kulturni turist. Kulturni turisti su posjetitelji koji obilaze razne

³Gartner, W.C., op. cit., str. 16.

⁴Jelinčić, D.A.: Abeceda kulturnog turizma, Meandarmedia, Zagreb, 2008., str. 19.

⁵Smith, Valene L.: Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1989., str. 4.

destinacije ponajviše zbog upoznavanja društvenih i krajobraznih vrijednosti različite i udaljene (lokalne) kulture.⁶

2.1. Pozitivni i negativni učinci kulturnog turizma

Turizam ima pozitivne i negativne učinke na turističke destinacije. Tradicionalno opisane domene utjecaja turizma su ekonomske, sociokulturne i ekološke dimenzije. Ekonomski učinci turizma uključuju poboljšanje poreznih prihoda i osobnih dohodaka, povećanje životnog standarda i više mogućnosti zapošljavanja. Interakcije između ljudi različitog kulturnog podrijetla, stavova i ponašanja te stavova prema materijalnim dobrima primjeri su sociokulturnih utjecaja.⁷ Utjecaji na okoliš mogu imati i izravne učinke uključujući degradaciju staništa, vegetacije, kvalitete zraka, vodenih površina, podzemnih voda, divljih životinja i promjene u prirodnim pojavama, i neizravne učinke, kao što je povećana žetva prirodnih resursa za opskrbu hranom i onečišćenje vode.⁸

Kulturni turizam može biti od koristi gradu jer pomaže u očuvanju i zaštiti povijesnih znamenitosti. Također donosi ekonomske prilike pružajući turistima da dođu u grad i troše novac na hotele, hranu, obilaske i suvenire što je izuzetno korisno za zemlje u razvoju. Drugi pozitivan utjecaj koji kulturni turizam pruža je promocija lokalne kulture, pri čemu turisti dobivaju priliku upoznati se s lokalnom kulturom i tradicijom. Kao rezultat gospodarskih poticaja koje pruža turizam, mogućnosti zapošljavanja i prihoda mogu biti raznolikije, a lokalni resursi mogu se razvijati. I lokalno stanovništvo i posjetitelji mogu imati koristi od poboljšanja infrastrukture i usluga.⁹

S druge strane, turizam ima negativne utjecaje na okoliš zbog svih onečišćenja koje prouzrokuju ljudi koji putuju na te lokacije, zagušenja, inflacije i štete po autentični identitet kulture. To se događa kada ljudi pronađu zanimljiv

⁶Jelinčić, D.A., op. cit., str. 21.

⁷Dujmović, M.: Kultura turizma, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, 2014., str. 27.

⁸Gržinić, J.: Međunarodni turizam, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, 2014., str. 36.

⁹Jelinčić, D.A., op. cit., str. 29.

grad, selo ili lokaciju sa zanimljivim hramovima ili špiljama i počnu se useljavati u središta grada, dižući cijene i polako izbacujući lokalno stanovništvo u okolna područja. Turizam također donosi pozitivne i negativne zdravstvene rezultate za lokalno stanovništvo. Kratkoročni negativni utjecaji turizma na zdravlje stanovnika povezani su s gustoćom dolazaka turista, rizikom od prijenosa bolesti, prometnim nesrećama, većom razinom kriminala, kao i prometnom gužvom i drugim stresnim čimbenicima.¹⁰

¹⁰Dujmović, M., op. cit., str. 29.

3. GRAD ZADAR KAO DESTINACIJA KULTURNOG TURIZMA

Kroz ovo poglavlje prvenstveno će se ukratko prikazati opći podaci o samom gradu te će se potom fokus staviti na prikaz Zadra kao turističke destinacije s naglaskom na kulturni turizam.

3.1. Opće karakteristike Zadra

Zadar je najstariji kontinuirano naseljen hrvatski grad. Nalazi se na Jadranskom moru, na sjeverozapadnom dijelu Ravnih Kotara. Zadar je sjedište Zadarske županije i šire sjevernodalmatinske regije. Prostire se na 25 kvadratnih kilometara te ima oko 75 tisuća stanovnika. Zadar ima graničnu vlažnu suptropsku i mediteransku klimu. Zadar ima blage, vlažne zime i vrlo topla, vlažna ljeta. Okrug današnjeg Zadra bio je naseljen još od prapovijesti.¹¹

Najraniji dokazi o ljudskom životu potječu iz mlađeg kamenog doba, a brojna naselja datiraju se već iz neolitika. Prije Ilira, područje je nastanjivao drevni mediteranski narod pred indoeuropske kulture. Asimilirali su se s Indoeuropljanima koji su se naselili između 4. i 2. tisućljeća prije Krista u novo etničko jedinstvo, ono Liburna. Zadar je bio liburnsko naselje, nastalo u 9. stoljeću prije Krista, sagrađeno na malom kamenom otočiću i nasipima na mjestu starog grada i vezan uz kopno preliveom uskom prevlakom, koja je stvorila prirodnu luku u njegovom sjevernom tjesnacu.¹²

¹¹Hrvatska gospodarska komora: Gospodarski profil zadarske županije, dostupno na: <https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-zadar/gospodarski-profil-zadarske-zupanije>, (03.06.2022.)

¹²Ibidem.

Slika 1. Prikaz Zadra

Izvor:

<https://www.boatstransfer.com/wp-content/uploads/2020/02/city-of-zadar-croatia.jpg>, (01.06.2022.)

3.2. Kulturna baština Zadra

Nema sumnje kako je Zadar jedna od posjećenijih turističkih destinacija u Republici Hrvatskoj te zaista ima mnogobrojne atrakcije i turističke potencijale. U nastavku će se opisati neke od značajnijih atrakcija, prije nego se fokus stavi na prikaz kulturnog turizma Zadra.

3.2.1. Materijalna kulturna baština

Jedan od najvažnijih primjera bizantske arhitekture u Dalmaciji, zadarska crkva sv. Donata, jedna je od glavnih povijesnih atrakcija grada. Datira iz 9.

stoljeća, izvorno se zvala Crkva Presvetog Trojstva, ali je kasnije preimenovana po biskupu Donatu.

Zadarska katedrala (Katedrala sv. Stošije), poznata i kao katedrala sv. Stošije, u svoje je tkivo uklopila niz arhitektonskih razdoblja. Gradnja je započela s Bizantima još u 9. stoljeću, ali je ponovno obnovljena tijekom 12. i 13. stoljeća u romaničkom stilu. Posebno je zanimljivo lijepo pročelje katedrale s tri ulaza i brojnim kipovima, kao i dva prekrasna prozora s ružama. Gornji je u gotičkom stilu, dok je donji romanički. Unutarnji detalji uključuju ostatke svete Anastazije iz 9. stoljeća, kamene oltare i impresivan skor u drvu.¹³

Slavne zadarske Morske orgulje postavljene su na rivi još 2005. godine i danas su jedna od vrhunskih umjetničkih instalacija u zemlji i stvar koju moraju posjetiti svi. U osnovi je divovski glazbeni instrument koji svira djelovanjem valova, fascinantna je uređaj koji se sastoji od niza podvodnih cijevi postavljenih ispod mramornih stepenica koje se spuštaju u vodu. Svaka cijev stvara drugačiji ton, a zajedno tvore fascinantna zvuk.

Romanička crkva sv. Krševana, koju su sagradili benediktinci, sagrađena je na mjestu stare rimske tržnice krajem 12. stoljeća. Unutrašnjost ove sjajne stare trobrodne crkve uključuje barokni glavni oltar iz ranog 18. stoljeća, kao i apsidu s nizom dobro očuvanih freski iz 13. stoljeća.¹⁴

Nijedan posjet Zadru nije potpun bez istraživanja njegovih veličanstvenih starih gradskih zidina i vrata. Najstariji dio sagradili su Rimljani i nalazi se u blizini pješačkog mosta uz istočni zid, dok su preostale dionice gradili prvenstveno Mlečani. Četiri preostala gradska vrata su relativno dobro očuvana, a najvažnija i

¹³Razvojna agencija Zadarske županije: Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023, dostupno na: <https://www.zadra.hr/hr/izra%C4%91eni-strate%C5%A1ki-dokumenti/2629-glavni-plan-razvoja-turizma-zadarske-%C5%BEupanije-2013-2023>, (06.06.2022.)

¹⁴Razvojna agencija Zadarske županije: Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023, dostupno na: <https://www.zadra.hr/hr/izra%C4%91eni-strate%C5%A1ki-dokumenti/2629-glavni-plan-razvoja-turizma-zadarske-%C5%BEupanije-2013-2023>, (06.06.2022.)

najimpresivnija su Kopnena vrata . Izgrađena 1543. godine od strane Mlečana u renesansnom stilu, ova veličanstvena građevina i danas pruža najbolju pristupnu točku za istraživanje starog dijela grada (druga vrata su Vrata sv. Roka i Lučka vrata, kao i jedna na Trgu sv. pet bunara).

Vrijedi posjetiti i poznata zadarska Morska vrata (Morska vrata), poznata kao Vrata Sv. Krševana. Izgrađena 1560. koristeći postojeći rimski luk kao bazu, vrata uključuju mnoge zanimljive značajke, uključujući reljef amblema Venecije, lava od sv. Marka, spomen obilježje mornarima i spomen ploču kojom se odaje počast posjetu pape Aleksandra III. Zadru.¹⁵

Drugi najstariji muzej u Hrvatskoj, Arheološki muzej Zadar osnovan je 1832. godine i posvećen je bogatoj povijesti grada. U muzeju posjetitelji mogu vidjeti zbirke vezane za paleolitik, neolitik, bakreno, brončano i željezno doba, uključujući oružje, nakit, keramiku i druge artefakte i slično.

Izgrađena u 11. stoljeću, crkva sv. Marije (Benediktinski samostan sv. Marije) i njezin samostan tijekom godina su doživjeli niz obnova i preinaka. Sadašnja crkva ima renesansno pročelje i ljupki zvonik, poznat kao Kolomanova kula. Ova sjajna romanička građevina, kasnija nadogradnja, potječe iz 12. stoljeća. Uz crkvu se nalazi stari benediktinski samostan. U samostanu, koji je još uvijek u upotrebi, danas se nalazi i Muzej crkvene umjetnosti sa svojom fascinantnom zbirkom zlatnika, slika i skulptura.¹⁶

U sklopu benediktinskog samostana crkve sv. Marije nalazi se još jedna zadarska atrakcija, poznata kao Zlato i srebro grada Zadra. Smješten u nizu prostorija unutar samostana i crkve Sv. Nediljica, ovaj zadivljujući postav – poznat i kao Muzej crkvene umjetnosti – započeo je kao privremena izložba koju je potaknuo slavni hrvatski kipar Miroslav Krleža. Od tada je izrastao u jedan od

¹⁵Kujundžić, A.: Kulturna baština grada Zadra, Završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2019., str. 21.

¹⁶Grad Zadar: Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026., dostupno na: [https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.\[1\].pdf](https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.[1].pdf), (04.06.2022.)

najvažnijih gradskih stalnih izložbi vjerskih artefakata. Uz brojne fine zlatnike, impresivna zbirka muzeja uključuje brojne važne vjerske relikvije. Među njima su posmrtni ostaci svetaca i važnih biskupa, kao i povijesna odjeća i tkanine.

Narodni trg je središte javnog života Zadra od svoje izgradnje u 16. stoljeću. Važne značajke uključuju staru Gradsku stražu, izgrađenu sredinom 1500-ih i koju je teško zaobići na zapadnoj strani trga zbog velike kule sa satom koja je dodana u 18. stoljeću. Preko puta kule nalazi se renesansna gradska loža, izgrađena 1565. godine i tradicionalno korištena kao mjesto važnih javnih priopćenja i proglasa. Ovih dana ova sjajna stara zgrada funkcionira kao javna galerija za umjetničke i druge izložbe. Na Narodnom trgu zanimljiva je i Vijećnica, izgrađena 1930-ih godina.¹⁷

U prekrasnoj palači Cosmacendi iz 19. stoljeća u blizini zadarske rive, izvršni Muzej antičkog stakla dom je jedne od najvećih europskih zbirki antiknih staklenih artefakata. Među njegovim brojnim značajkama su brojne rijetke rimske posude, pehari i bočice pronađene tijekom desetljeća arheoloških iskopavanja u Dalmaciji u Hrvatskoj. Također su značajne brojne staklene posude koje su se koristile za držanje parfema i ulja, staklene čaše koje su se nekad koristile u najranijim crkvama u regiji tijekom misnih slavlja, te malene tikvice dizajnirane za pohranjivanje svete vode.¹⁸

Crkva sv. Krizogona sagrađena je u 10. stoljeću, s kasnijim adaptacijama, proširenjem i posvećenjem. Danas je crkva jedini preostali dio nekadašnjeg velikog srednjovjekovnog muškog benediktinskog samostana. Forum u Zadru sagrađio je prvi rimski car Gaj Julije Cezar Oktavijan, o čemu svjedoče kamene natpisi iz 3. stoljeća, kada je gradnja završena. Nekada je bila ograđena trijemom s galerijama na katu, a ispod trijema su se nekada nalazile trgovine i štandovi. Od prvog stoljeća prije Krista Forum je bio glavno okupljalište rimskih vojnika, vjerskih ljudi,

¹⁷Travirka A.: Zadar - povijest, kultura, umjetnička baština, Forum, Zadar, 2013., str. 41.

¹⁸Tomljenović, R.: Strategija razvoja kulturnog turizma: Od turizma i kulture do kulturnog turizma, Institut za turizam, Zagreb, 2003., str. 63.

upravitelja Republike, a kasnije i Carstva, te trgovaca i svih Zadrana u antici. U vrijeme svog punog sjaja Forum je s tri strane bio okružen veličanstvenim trijemom. Danas je to nezaobilazan trg za šetnju i jedan od simbola grada.

Crkva sv. Ilije Proroka u Zadru nalazi se na rimskoj Kapitoliji. Izgrađena je u 16. stoljeću na mjestu istoimene srednjovjekovne katoličke crkve. Preuređena je u 18. stoljeću u kasno baroknom stilu, a čuva bogatu zbirku ikona od 16. do 18. stoljeća. Crkva Svetog Ilije Proroka sa svojom bogatom i jedinstvenom zbirkom jedan je od najvrjednijih spomenika kulture u Zadru. Umjetnička riznica crkve je dugo bila zazidana, a potom su predmeti restaurirani i izloženi. Riznicu čine brojne ikone, liturgijski predmeti, križevi, crkvene knjige, rukopisi i drugi vjerski i svjetovni eksponati.¹⁹

Zadarska crkva sv. Imuna prvotno je bila trobrodna ranokršćanska bazilika, potom gotička građevina, da bi konačno spomenik regionalnih baroknih obilježja. Na glavnom oltaru crkve nalazi se srebrni lijes s relikvijama sv. Šimuna iz 1380. godine. Ugarsko-hrvatska kraljica Elizabeta dala je izraditi Kovčeg sv. Imuna za relikvije sv. Imuna, koji se smatra najvrednijim primjerkom srednjovjekovnog zlatarstva u Hrvatskoj. Izradio ga je zlatar Franciscus de Mediolano, koji je tada živio u Zadru, a južno od crkve sv. Simeona nalazi se rimski stup koji je tu postavljen s Foruma 1729. godine, a koji je sastoji se od dva sačuvana stupa iz gradskog hrama na Kapitolu.²⁰

3.2.2. Nematerijalna kulturna baština Zadra

Grad Zadar i naselja kojima pripada imaju bogatu povijest i tradiciju te stoga imaju bogatu nematerijalnu baštinu. Generacije u Zadru pridonijele su očuvanju baštine, te su uspjele sačuvati svoju tradiciju i običaje unatoč razaranju i pokušajima nametanja drugih kultura. Bilo bi gotovo nemoguće nabrojati svu

¹⁹Turistička zajednica grada Zadra, dostupno na: <https://zadar.travel/hr/>, (06.06.2022.)

²⁰Grad Zadar: Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026., dostupno na: [https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.\[1\].pdf](https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.[1].pdf), (06.06.2022.)

nematerijalnu baštinu u regiji, pa su za potrebe ovog rada navedene samo one najpoznatije. Grad Zadar je u bitci kulturnih događanja i izričaja. Jedan od najpoznatijih festivala je naravno Večer glazbe u St. Donat. Riječ je o festivalu koji traje tijekom srpnja i kolovoza i na njemu nastupaju izvanredni hrvatski i svjetski izvođači, orkestar i solisti. Od glazbenih festivala treba izdvojiti Zadar Jazz and Blues Festival, koji svakog ljeta u središtu sezone održava HNK Zadar u suradnji s gradskim turističkim uredom. Na otvorenoj terasi Muzeja antičkog stakla se održavaju koncerti.²¹

Početak ljeta održava se Međunarodno natjecanje zborova Zadar na kojem se natječu amaterski zborovi iz cijele Europe i svijeta. Zadar ima dugu povijest zborova. Svake godine, od listopada do lipnja, tijekom zadarske koncertne sezone održi se više od 20 koncerata. Ukupno su četiri ciklusa: Koncert pretplatnika, Koncert Zadarskog komornog orkestra, Koncert mladih zadarskih glazbenika i Koncert ciklusa Bersijada. Blagoj Bersa, učenik i profesor Glazbene škole Blagoja Berse Zadar, skladao je komornu glazbu koju Bersijada izvodi. U Zadru se održavaju i brojni kazališni festivali i manifestacije.²² Plesni, dramski i izvedbeni elementi festivala ulične kulture KalelargArt prezentiraju se na gradskim ulicama. Od 1995. godine kazalište, zatim kazalište, glazba i ples, dio su ljetnog kulturnog kalendara u Zadru.

Kulturno-povijesni ambijent grada Zadra služi kao kulisa za predstave i koncerte. Zadarski međunarodni festival suvremenog kazališta Snovar još je jedna od kazališnih manifestacija grada. Kad govorimo o filmskim festivalima, posebno treba spomenuti Zadar Adventure Film Festival i Međunarodni studentski nacionalni filmski festival jer oni Zadranima i posjetiteljima Zadra pružaju zaista širok izbor filmskih mogućnosti. Zadarska rivijera svake je godine domaćin proslave Noći punog miseca koja spaja regionalne tradicije, kulture i običaje obale,

²¹Grad Zadar: Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026., dostupno na: [https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.\[1\].pdf](https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.[1].pdf), (06.06.2022.)

²²Demonja, D.: Kulturni turizam – hrvatska iskustva, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 2011., str. 72.

otoka i zaleđa. Ovo je vrlo značajna aktivnost za turiste jer mogu upoznati mnoge izgubljene tradicije, narodnu nošnju, regionalne specijalitete i drugo.

Zadar ima najljepši zalazak sunca, poznat je citat kulturnog redatelja Alfreda Hitchcocka kada je prije pola stoljeća posjetio Zadar, ova je rečenica polazišna točka zadarske ekipe za organizaciju manifestacije Hitchcock Night. Posjetitelji imaju priliku pogledati izložbe fotografija na temu zalaska sunca i uživati u vrhunskim izvedbama. Cijeli događaj odrađen je projekcijom Hitchcockovog luh kulturni hog filmova. Tijekom ljetnih mjeseci, na području samog grada i u naseljima koja mu pripadaju, održava se niz tzv. pučkih fešta, na kojima sudjeluju domaće klape, na kojima turisti mogu kušati domaće delicije.²³ Osim toga, svako naselje u gradu ima svog zaštitnika, pa su se godinama održavale proslave vjerskog karaktera. Tradicijski obrti Nematerijalna kulturna baština Zadra ogleda se u brojnim tradicijskim obrtima te bogatoj kulturi života i rada.

Proizvodnja maraskina, odnosno likera od višanja u pletenim bocama, u Zadru je tradicija. Klasičan primjer keramike je lopii: Ova praksa izrade keramike na ručno izrađenim lončarskim kolom jedan je od otoka nematerijalne kulturne baštine i koji je zaštićen. Riječ je o posebnim jelima koja karakteriziraju inventivne pripreme ribe i drugih kulinarskih delicija. Kazalište lutaka Zadar čuva dugogodišnju baštinu stvaranja lutaka i izvođenja lutkarskih predstava, jačajući stvaralački karakter Zadra. U Zadru se od 14. stoljeća brodovima uz naplatu prevoze ljudi i proizvodi do gradske luke. Zadarski lađar ostaje jedan od zaštićenih simbola grada Zadra. Zadar je oduvijek bio poznat kao grad košarke u sportskom svijetu. Poznata je izreka: Bog je stvorio čovjeka, Zadar stvorio košarku.²⁴

3.3. Analiza turističkog prometa

²³Travirka A., nav. dj., str. 51.

²⁴Grad Zadar: Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026., dostupno na: [https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.\[1\].pdf](https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.[1].pdf), (07.06.2022.)

U okolici Grada Zadra od 1. lipnja do 13. srpnja 2021. godine zabilježeno je 61.108 turista i 260.117 noćenja, pokazuju podaci iz sustava eVisitor. U promatranom vremenu to predstavlja porast od +66% u turistima i +58% u noćenjima u odnosu na isto razdoblje 2020. godine, dok je dobiven indeks od 50% u turistima i 61% u noćenjima u odnosu na rekord. godina 2019. Turistička zajednica grada Zadra prijavila je 27.223 posjetitelja u prvih deset dana srpnja, što je 11.144 posjetitelja više u odnosu na isto razdoblje 2019. (+69%) i 68 posto od ukupnog broja prijavljenih posjetitelja te godine.²⁵

Prema izvoru podataka Županijske turističke zajednice, eVisitor i eCrew, ukupan broj posjetitelja cijele Zadarske županije u lipnju ove godine iznosio je 183.962, što je 44% više u odnosu na 2020. godinu, te 1.200.442 noćenja, što je 36% više. nego 2019. To je 59 posto dolazaka i 65 posto noćenja iz te rekordne godine kada se uspoređuje s 2019. godinom.²⁶

Inače, u nautičkom turizmu ostvareno je 14.956 dolazaka i 98.196 noćenja, što je rast od 87 posto u odnosu na prethodnu godinu te rast od 83 posto u odnosu na 2019. U prvih 12 dana srpnja ove godine u Zadarskoj županiji zabilježeno je 161.414 dolazaka posjetitelja, što je 91 posto više u odnosu na 2019. i 29 posto više u odnosu na 2020. Ostvareno je 1.313.212 noćenja, što je 26% više u odnosu na 2020. i 83% više u odnosu na 2019. godinu.²⁷

U prvom polugodištu ove godine ostvareno je 271.250 dolazaka, što je 58 posto više u odnosu na 2020. i 47% prometa iz 2019. U nautici je ostvareno 25.615 dolazaka i 154.982 noćenja, što je 174 posto više u odnosu na 2020. i Povećanje od 70% u odnosu na 2019. Većina stranih posjetitelja koji su stigli između siječnja i

²⁵Ministarstvo turizma Republike Hrvatske: Turizam u brojkama 2021., p. 31., dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%202021.pdf, (25.10.2022.) Karlovac

²⁶Ministarstvo turizma Republike Hrvatske: Turizam u brojkama 2021., p. 31., dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%202021.pdf, (25.10.2022.) Karlovac

²⁷Ministarstvo turizma Republike Hrvatske: Turizam u brojkama 2021., p. 31., dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%202021.pdf, (25.10.2022.) Karlovac

lipnja 2021. bila je iz Slovenije, zatim iz Njemačke, Poljske (ovogodišnji dolasci Poljaka veći su za nevjerojatnih 532% od prošlogodišnjih), Češke, Austrije, Slovačka i Mađarska. Županijska turistička zajednica izvijestila je o rastu svih oblika smještaja, navodeći lakoću kojom se posjetitelji mogu voziti do okolnih europskih tržišta i lakoću s kojom mogu letjeti do Zračne luke Zadar.²⁸

3.4. SWOT analiza razvoja kulturnog turizma

Tablica 1. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<p>Povoljan geografski položaj</p> <p>Očuvanost kulturnih resursa</p> <p>Kulturno povijesna baština koja je iznimno bogata</p> <p>Prepoznatljivost turističke destinacije</p> <p>Vrijedni kulturni resursi koji se nalaze u staroj jezgri grada</p> <p>Mnogobrojne znamenitosti koje su pod UNESCO-voim svjetskom baštinom</p>	<p>Nedovoljno razvijene marketinške aktivnosti</p> <p>Kratka ljetna, odnosno turistička sezona</p> <p>Loša organizacija na lokalnoj razini</p> <p>Nepostojanost dugoročnog turističkog plana za staru jezgru grada</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Raspoloživost fondova Europske unije za mnoge projekte</p> <p>Blizina raznih parkova prirode i nacionalnih parkova</p> <p>Sve veći porast interesa i zanimanja za kulturnim turizmom</p>	<p>Niska razina svijesti o vrijednosti kulturnih dobara</p> <p>Povezanost turističkog i kulturnog sektora</p> <p>Slaba marketinška aktivnost</p> <p>Iseljavanje ljudi</p> <p>Prezentacija kulturne baštine koja nije</p>

²⁸Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, op, cit, p. 33.

	<p>prikladna</p> <p>Nestimuliranost poslovne orijentacije kulturnog sektora grada od strane Zakonodavstva</p>
--	---

Izvor: Turistička zajednica grada Zadra, dostupno na: <https://zadar.travel/hr/>, (08.06.2022.)

Iz prikazane SWOT analize može se zaključiti da grad Zadar zaista ima brojne snage i slabosti za razvoj kulturnog turizma, ali isto tako ima i mnogobrojne prijetnje i prilike. Prikazom snaga kroz SWOT analizu željelo je se prikazati što grad može ponuditi turistima, od povoljnog geografskog područja, iznimno bogate kulturno povijesne baštine, izuzetno očuvanih kulturnih resursa pa sve do autentičnosti lokacije. Ovo su neke od ključnih snaga koje bi grad treba iskoristiti kako bi razvio kulturni turizam u još većoj mjeri.

Uz snage ističu se i slabosti na kojima bi grad morao poraditi kako bi mogao postati konkurentniji na tržištu. Prikazane prilike kroz SWOT analizu ukazuju da postoje neke tržišne potrebe koje nisu još uvijek ostvarene, a uz koje bi grad mogao konkurirati mnogim drugim gradovima. Na samom kraju prikazom prijetnje je se željelo prikazati koje su to prijetnje od strane promjenjivih uvjeta u okruženju te konkurencije koje mogu naštetiti Zadru u budućnosti.

4. SMJERNICE ZA RAZVOJ KULTURNOG TURIZMA GRADA ZADRA U BUDUĆNOSTI

Kroz ovo poglavlje ističu se smjernice koje mogu pomoći Zadru za bolji razvoj kulturnog turizma u budućnosti. Fokus će se staviti na razvoj promocije, proizvoda i distribucije, razvoj partnerstva između turizma i sektora kulture te ulaganje u ljudske resurse i znanje.

4.1. Razvoj promocije, distribucije i proizvoda

Kao što je prikazano u SWOT analizi ističe se kako je marketinški mikس kulturnog turizma slab, odnosno da ima određenih nedostataka. Jedan od ključnih nedostataka se ogleda u interpretaciji spomenika kulture i povijesti. Odnosno, korištenjem suvremenih tehnologija, kvalitetnom interpretacijom kulturno povijesne baštine grad Zadar može poboljšati promociju kulturno povijesne baštine, posebice jer se u tom slučaju u fokus stavljaju turisti koje se na ovaj način može znatno više zainteresirati za kulturno povijesnu baštinu grada.²⁹

Potrebno je također istaknuti kako su kulturni resursi veoma osjetljivi na mnogobrojne promjene. Stoga, kako bi se oni zaštitili potrebno je imati smjernice za uspješniji i bolji razvoj. Kako bi se to postiglo potrebno je osnovati i izraditi plan upravljanja starom jezgrom grada. Pomoću tog plana definirala bi se pravila gradnje, kao i mnoge druge aktivnosti što bi utjecalo na zaštitu kulturne i povijesne baštine grada. Također je potrebno turističku ponudu razvijati u klopu cijele stare jezgre kako bi se ona rasteretila, što bi rezultiralo smanjivanjem turističke gužve u

²⁹Grad Zadar: Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026., dostupno na: [https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.\[1\].pdf](https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.[1].pdf), (08.06.2022.)

vrijeme sezone te naravno povećala bi se zaštita kulturnih resursa od prekomjernog „korištenja“.³⁰

Ističe se kako ponuda suvenira u kulturnim ustanova nije kvalitetna u vrijeme van turističke sezone. Naime, potrebno je poduzeti određene aktivnosti kako bi se to promijenilo s obzirom da turisti posjećuju grad i van ljetne sezone. Uz to potrebno je i potaknuti što kvalitetniju proizvodnju suvenira, kao i proizvodnju nekog od autohtonog suvenira koji bi predstavljao grad. Prethodno je se istaknulo kako postoje mnogobrojne manifestacije. Prema podacima turističke zajednice grada Zadra promocija istoimenih manifestacija je ocijenjena s 3.7 što ukazuje na slabu promociju, stoga ju je potrebno poboljšati. Angažiranjem stručnjaka marketinga koji bi uz pomoć mnogobrojnih marketinških alata mogu ostvariti bolju promociju može pomoći gradu.³¹

Uz sve navedeno, ne bi bilo loše da se osmisli mobilna aplikacija koja bi turistima nudila sve glavne informacije o gradu, kulturno povijesnoj baštini, raznim znamenitostima, informacijama o muzejima i tomu slično. Općepoznato je kako danas većina koristi mobilne telefone svakodnevno, stoga smatram kako bi osnivanje aplikacije zaista bilo korisno za razvoj kulturnog turizma Zadra.

4.2. Razvoj partnerstva između turizma i sektora kulture

Također, iz SWOT analize je utvrđeno kako partnerstvo između turizma i sektora kulture nije na zadovoljavajućoj razini, a ono zaista može pozitivno utjecati na vulgarizaciju kulturnih resursa. Stoga, potrebno je da grad poduzme određene aktivnosti kako bi se to promijenilo. Kao npr. grad može stvoriti pozitivno okruženje kulturnog turizma. Ovdje se ponajprije misli na osnivanje okruženja koje bi bilo

³⁰Grad Zadar: Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026., dostupno na: [https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.\[1\].pdf](https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.[1].pdf), (08.06.2022.)

³¹Grad Zadar: Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026., dostupno na: [https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.\[1\].pdf](https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20GZ%202019.-2026.[1].pdf), (08.06.2022.)

ugodno za sve dionike turizma grada Zadra koji bi prepoznali pozivne učinke i važnost kulturnog turizma koje se mogu ostvariti.

Također, poželjno je da se organiziraju razne radionice, kao i seminari na kojima bi sudjelovali razni predstavnici sektora turizma, kao i sektora kulture kako bi mogli razmijeniti mišljenja i ideje što bi ujedno rezultiralo ostvarenjem bolje povezanost oba sektora. Nema sumnje kako je prioritet da se formalizira partnerstvo između ova dva sektora.³²

4.3. Ulaganje u ljudske resurse i znanje

Može se reći kako je kvalitetna ljudski kadar iznimno bitan za kulturni i turistički sektor. U današnje vrijeme, turisti su sve obrazovniji, informiraniji, što ujedno znači da su i zahtjevniji, stoga im je od velike važnosti pružiti kvalitetne informacije, kao i podršku tijekom njihova boravka u Zadru. Unapređenjem sustava školska kao i sustavim radom pri čemu je potrebno naglasak staviti na utjecaj državnih organa mogu se ostvariti pozitivni učinci u ostvarenju bolje informiranosti o turizmu, posebice za osobe koje od samih početaka odaberu kulturu i turizam kao svoju profesiju. Na ovaj način, kadrovi postaju informiraniji i samim tim turistima mogu ponuditi kvalitetnije informacije što utječe na bolju posjećenost, a naravno i na razvoj kulturnog turizma.³³ Grad u suradnji s turističkom zajednicom treba posvetiti pozornost na organiziranje raznih seminara i usavršavanja o samoj važnosti kulturnog turizma, što također rezultira boljom naobrazbom ljudskog kadra o kulturnom turizmu.

³²Razvojna agencija Zadarske županije: Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023, dostupno na: <https://www.zadra.hr/hr/izra%C4%91eni-strate%C5%A1ki-dokumenti/2629-glavni-plan-razvoja-turizma-zadarske-%C5%BEupanije-2013-2023>, (09.06.2022.)

³³Razvojna agencija Zadarske županije: Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023, dostupno na: <https://www.zadra.hr/hr/izra%C4%91eni-strate%C5%A1ki-dokumenti/2629-glavni-plan-razvoja-turizma-zadarske-%C5%BEupanije-2013-2023>, (09.06.2022.)

Uz to potrebno je da se osiguraju bolji poslovni uvjeti, što se prvenstveno odnosi na dugoročno zaposlenje, bolje plaće, sigurnost radnika i tomu slično. Naravno to je dužnost grada da poradi na tome uz suradnju s državnim institucijama. Uz sve navedeno potrebno je još istaknuti važnost poticanja djelatnika kulture na aktivnije sudjelovanje u stvaranju proizvoda kulturnog turizma. Nema sumnje kako djelatnici koji radi u kulturi imaju najbolja znanja i najbolje razumiju trenutačno stanje i mogućnosti koje pružaju kulturni resursi.

5. ISTRAŽIVAČKI DIO

Kroz istraživački dio, putem anketnog upitnika se ispituju stavovi posjetitelja Zadra o trenutačnom razvoju kulturnog turizma te njihovi stavovi o tome u kojoj je mjeri razvijen kulturni turizma i ima li mjesta za napredak.

5.1. Uzorak i metodologija istraživanja

Kao istraživački alat izrađen je anketni upitnik korištenjem informacija iz literature i drugih upitnika koji su se bavili srodnim temama. Većina pitanja u upitniku je zatvorenog tipa (pitanje nudi konačan broj odgovora od kojih ispitanik bira jedan ili više). Otvorena pitanja za nabranje i otvorena pitanja za intenzitet uključena su u zatvorena pitanja. Likertova ljestvica od pet stupnjeva također je navedena uz ova pitanja s odgovorima intenziteta, pri čemu su pitanja imala sljedeće definicije (1 - u potpunosti se slažem; 5 – uopće se ne slažem). U programu Microsoft Excel izvršena je statistička obrada podataka. Za ilustraciju rezultata korištene su tablice i odgovarajući grafički prikazi (uspravni jedan i više stupaca). Apsolutne (f) i relativne (%) frekvencije koriste se za izražavanje nalaza nominalnih značajki. Aritmetička sredina i standardna devijacija koriste se za izražavanje numeričkih značajki. Na uzorku od 112 ispitanika anketu su popunili turisti Zadra u lipnju 2022. godine, a ispunilo ju je 84 ispitanice i 28 ispitanika. Prosječna dob ispitanika bila je između 18 i 30 godina, a zatim 31 do 40 godina.

5.2. Cilj i hipoteza istraživanja

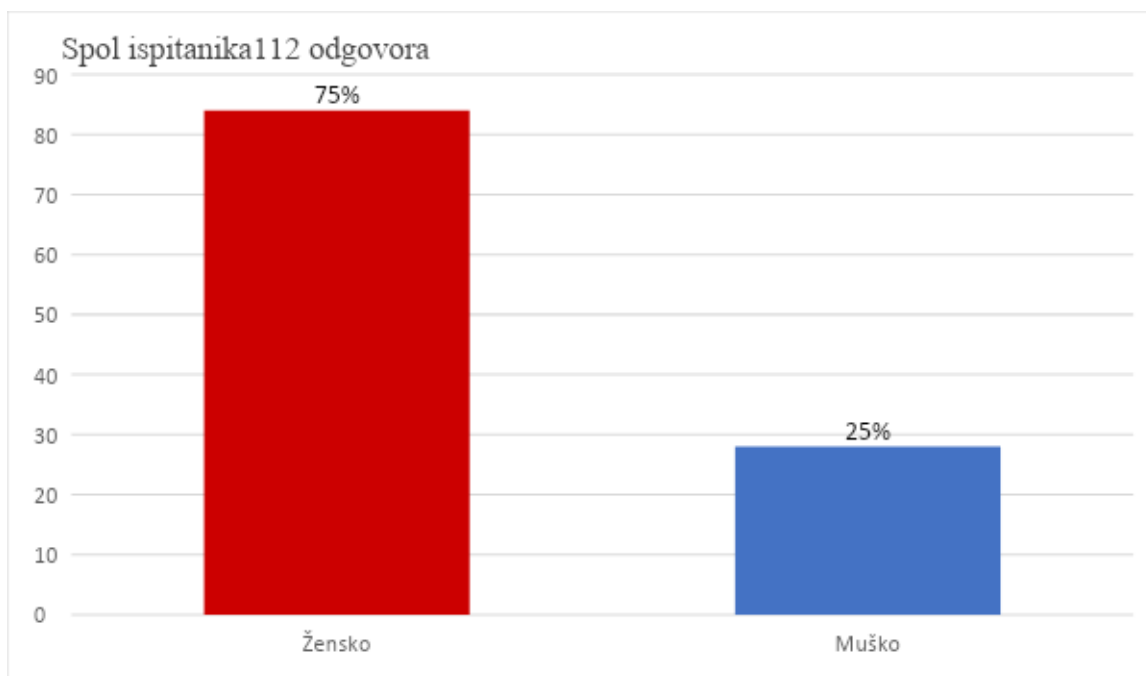
Cilj istraživanja je putem anketnog upitnika ispitati stavove posjetitelja Zadra o trenutačnom razvoju kulturnog turizma te njihovi stavovi o tome u kojoj je mjeri razvijen kulturni turizma i ima li mjesta za napredak.

Postavljena je jedna hipoteza koja glasi:

H1: Ispitanici smatraju kako je kulturni turizam grada Zadra dobro razvijen, no da postoji prostor za njegovo poboljšanje.

5.3. Interpretacija rezultata

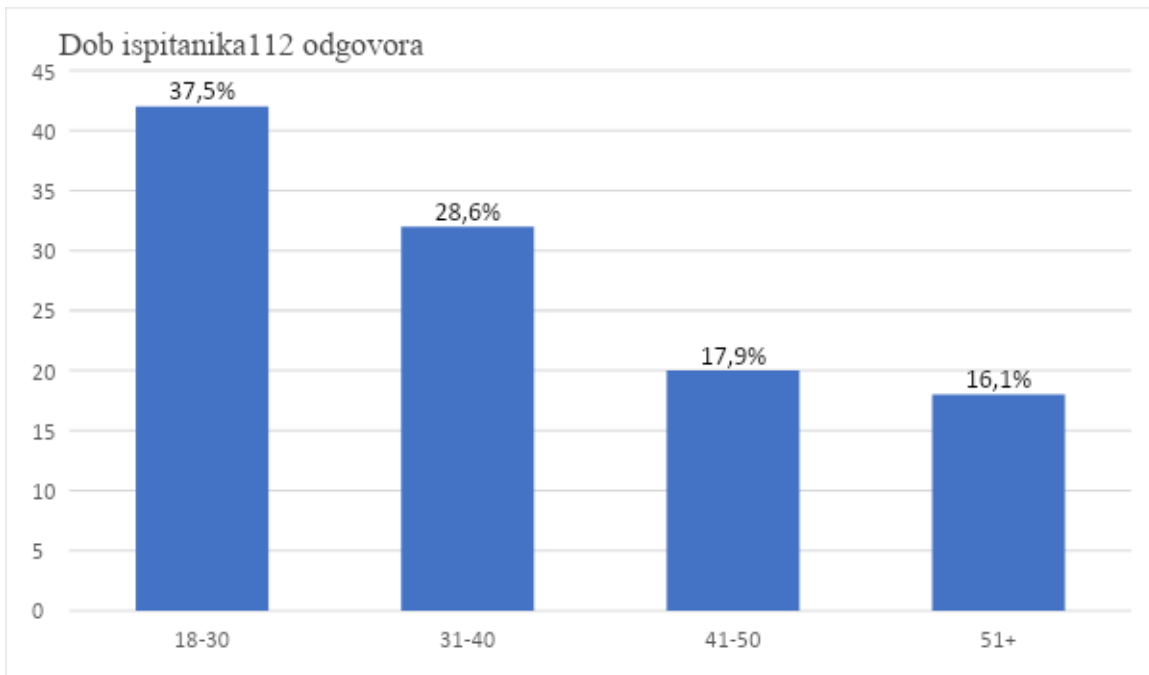
Grafikon 1. Spol ispitanika

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Prema Grafikonu 1, 84 ispitanika ili 75% od ukupnog broja su bile žene, dok je samo 28 ispitanika ili 25% muškaraca.

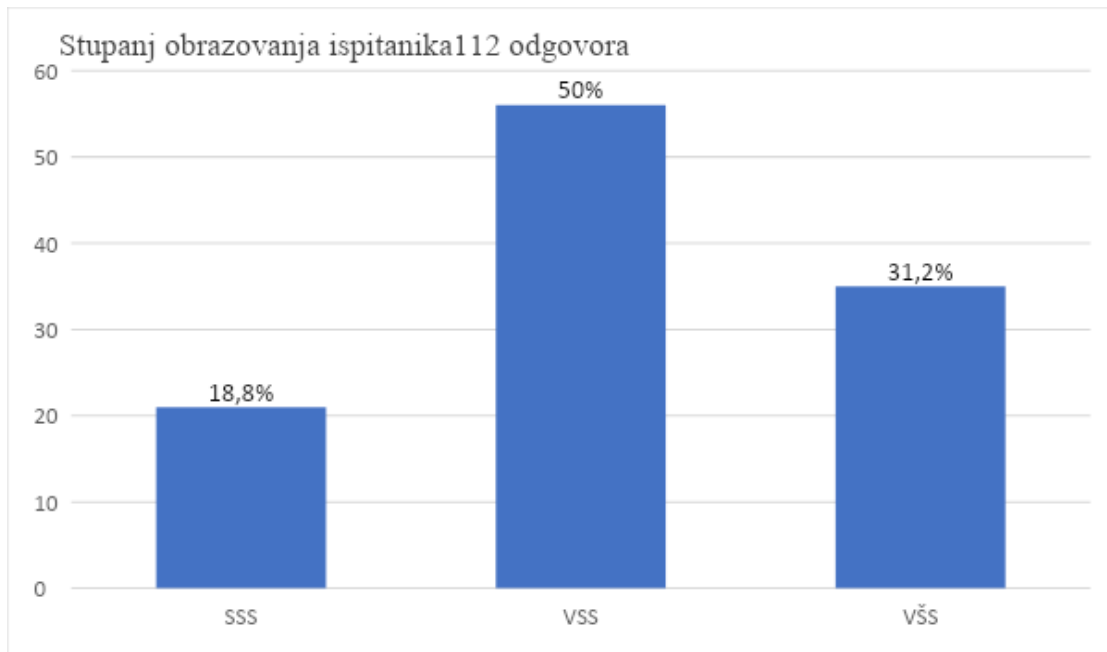
Grafikon 2. Dob ispitanika

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Dobne skupine od 18 do 30 godina, 31 do 40 godina i 41 do 50 godina zastupljene su s najvećim brojem ispitanika, 42 (37,5%), zatim 32 (28,6%), i 20 (17,9%). 18 ispitanika—16,1%—koji su ispunili cijelu anketu stariji su od 51 godine. Stupanj obrazovanja ispitanika prikazan je na grafikonu 3

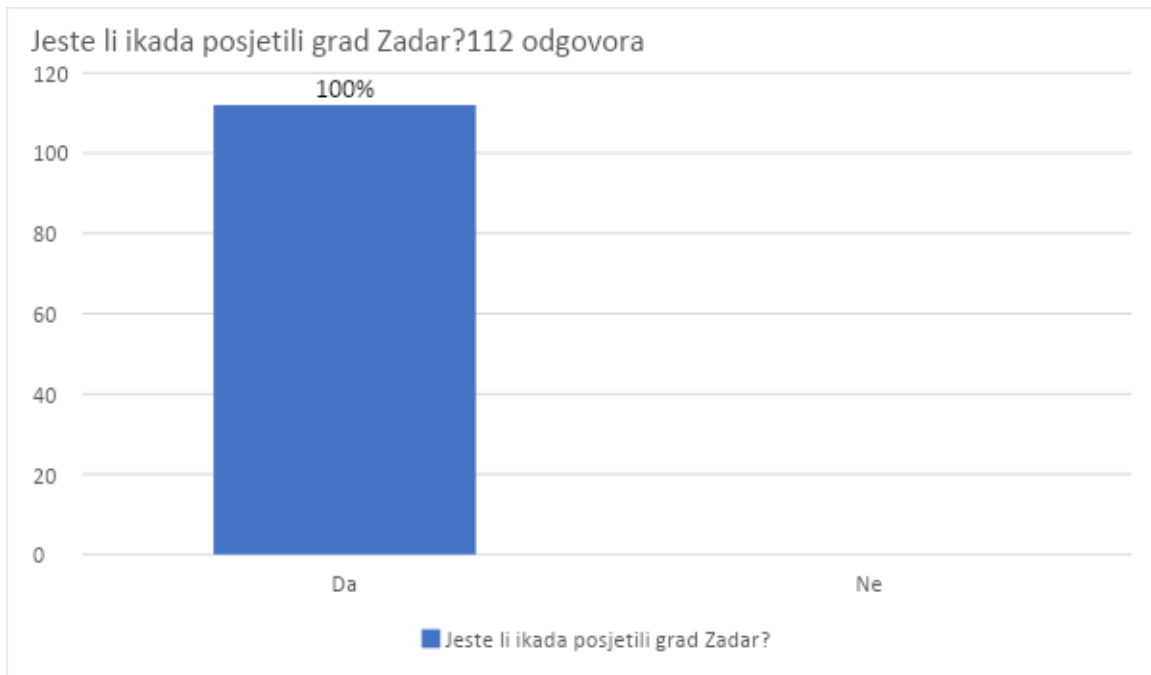
Grafikon 3. Stupanj obrazovanja ispitanika

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

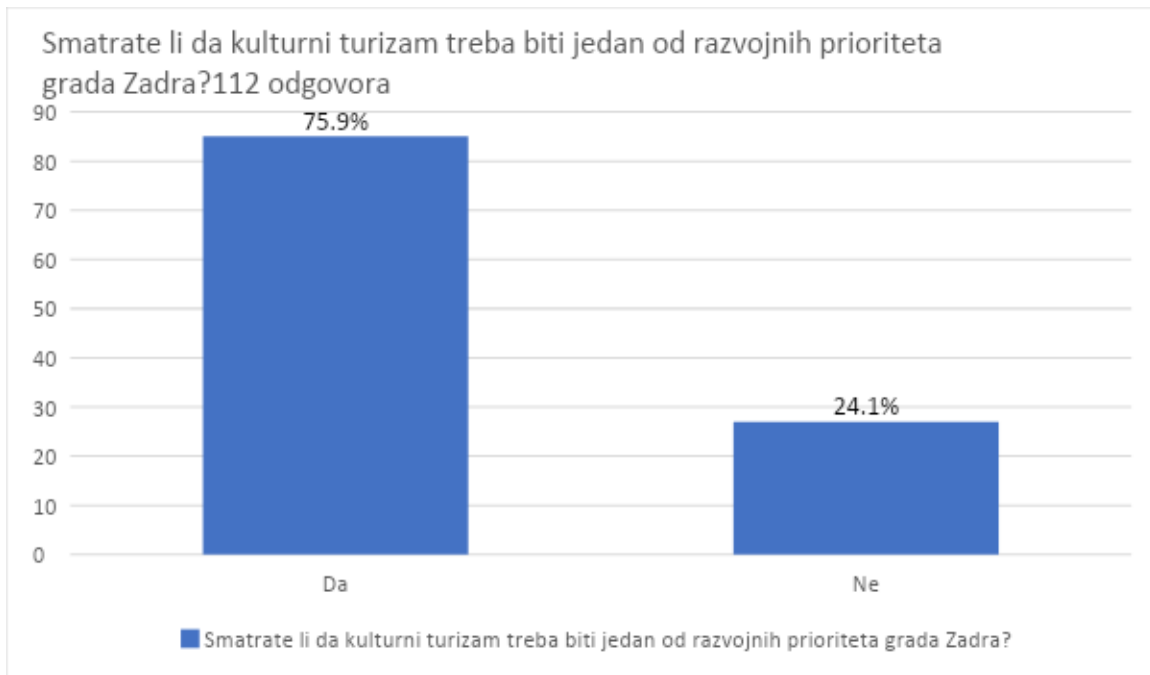
Prema grafikonu 3, 56 ispitanika (ili 50%) ima višu stručnu spremu, 35 ispitanika (ili 31,2%) ima višu stručnu spremu, a samo 21 ispitanik (18,8%) ima SSS (srednju stručnu spremu).

Grafikon 4. Posjeta turista

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika
Iz grafikona 4. vidljivo je kako su svi ispitanici posjetili Zadar.

Grafikon 4. Kulturni turizam kao razvojni prioritet grada Zadra

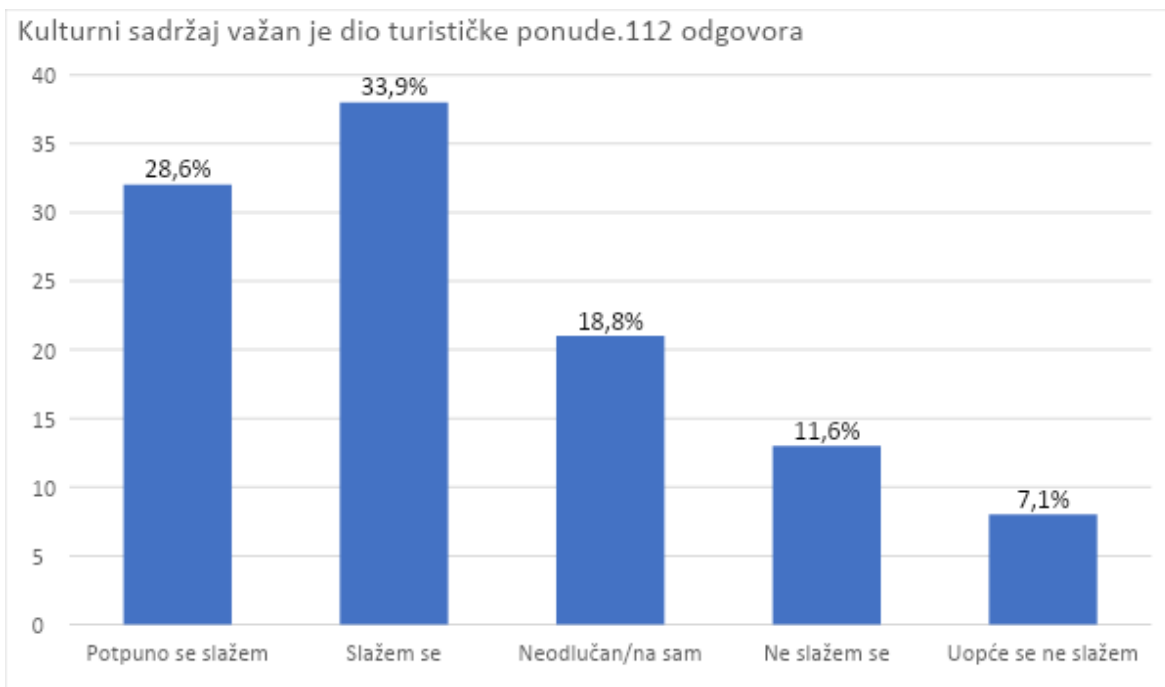

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Naime, 85 ispitanika (74,9%) smatra da bi kulturni turizam trebao biti jedan od razvojnih ciljeva grada Zadra, dok samo 27 ispitanika (24,1%) ima suprotno mišljenje.

Drugim dijelom anketnog upitnika ispitali su se stavovi pomoću Likertove ljestvice od 1 do 5 (1- potpuno se slažem; 5 – uopće se ne slažem). Ispitanicima je postavljeno 17 teorija na koje su iznijeli svoje stavove ocjenom od 1 do 5, odnosno od potpuno se slažem do uopće se ne slažem. Na grafikonu 4. prikazani su odgovori ispitanika na prvu tvrdnju.

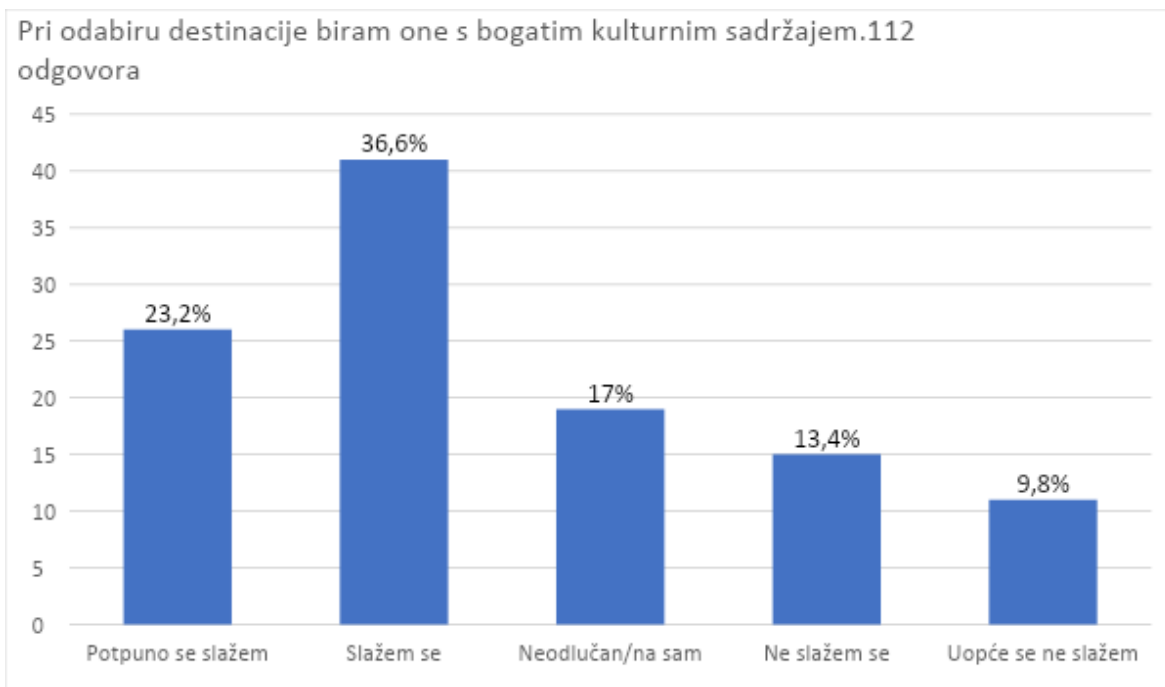
Grafikon 5. Odgovori ispitanika na 1. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz prvu tvrdnju ispitali su stavovi ispitanika o tome je li kulturni sadržaj važan dio turističke ponude. Vidljivo je kako se najveći broj ispitanika, točnije njih 32 (28,6%) slaže s tim da je kulturni sadržaj važan dio turističke ponude, dok se također 38 ispitanika (33,9%) potpuno slaže s navedenim. 21 ispitanik (18,8%) je naveo kako je neodlučan/na, dok je njih 13 (11,6%) odgovorilo kako se ne slažu, a njih 8 (7,1%) da se uopće ne slažu s navedenom tvrdnjom.

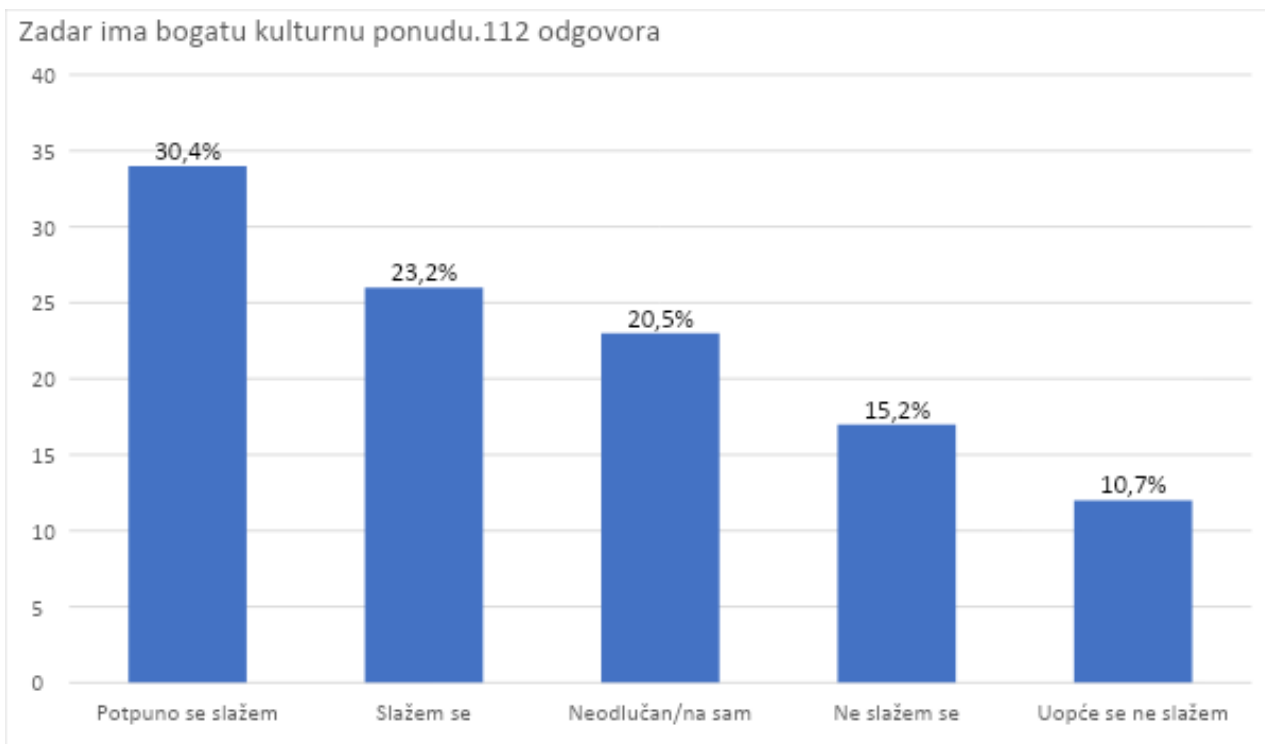
Grafikon 6. Odgovori ispitanika na 2. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz drugu tvrdnju ispitali su stavovi ispitanika o tome odabiru li destinacije s bogatim kulturnim sadržajem prilikom odabira destinacije. Najviši ispitanika, njih 41 (36,6%) je navelo kako se slažu, a njih 26 (23,2%) također da se potpuno slažu da pri odabiru destinacije biraju one s bogatim kulturnim sadržajem. 19 ispitanika (17%) je navelo kako su neodlučni, dok je njih 15 (13,4%) navelo da se ne slažu te 11 ispitanika (9,8%) kako se uopće ne slažu s navedenom tvrdnjom.

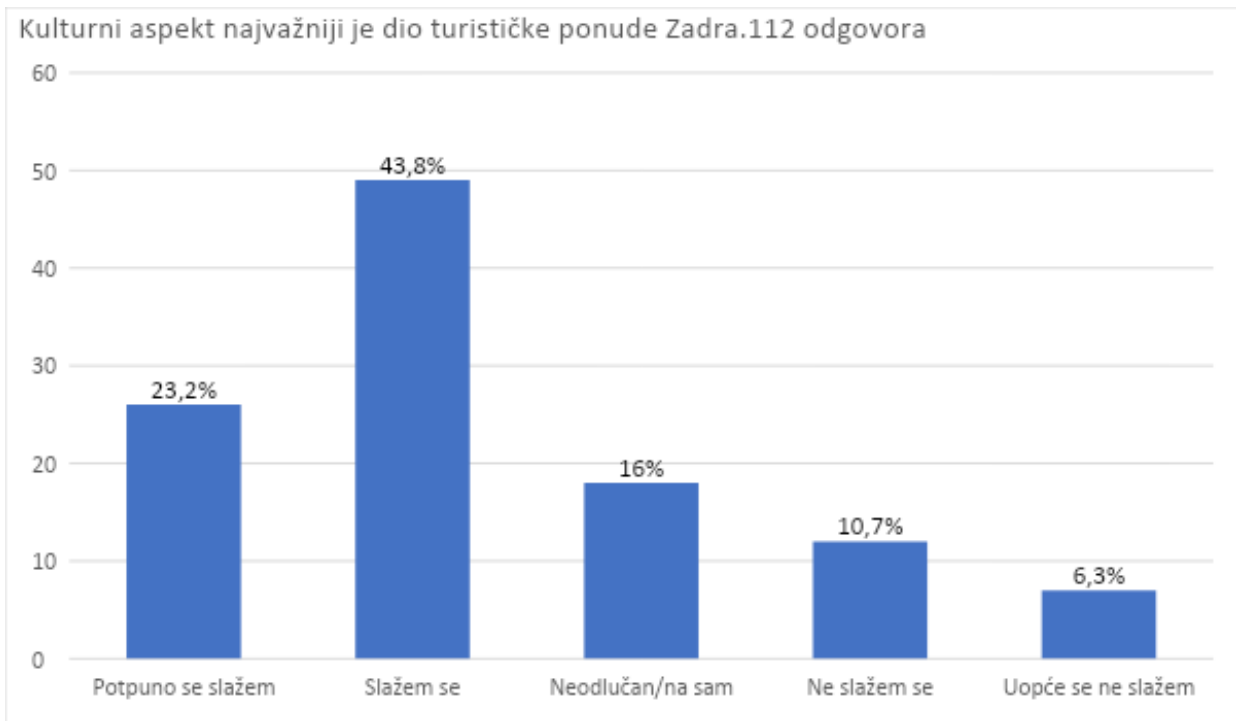
Grafikon 7. Odgovori ispitanika na 3. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz treću tvrdnju ispitali su stavovi ispitanika o tome smatraju li da Zadar ima bogatu kulturnu ponudu. Kao što je vidljivo iz grafikona 9. najveći broj ispitanika, njih 34 (30,4%) je naveo kako se potpuno slažu, dok je također 26 ispitanika (23,2%) naveo da se slažu s tim da Zadar ima bogatu kulturnu ponudu. 23 ispitanika (20,5%) je naveo kako su neodlučni, dok je 17 ispitanika (15,2%) naveo kako se ne slažu, a također 12 ispitanika (10,7%) je naveo da se uopće ne slažu navedenom tvrdnjom.

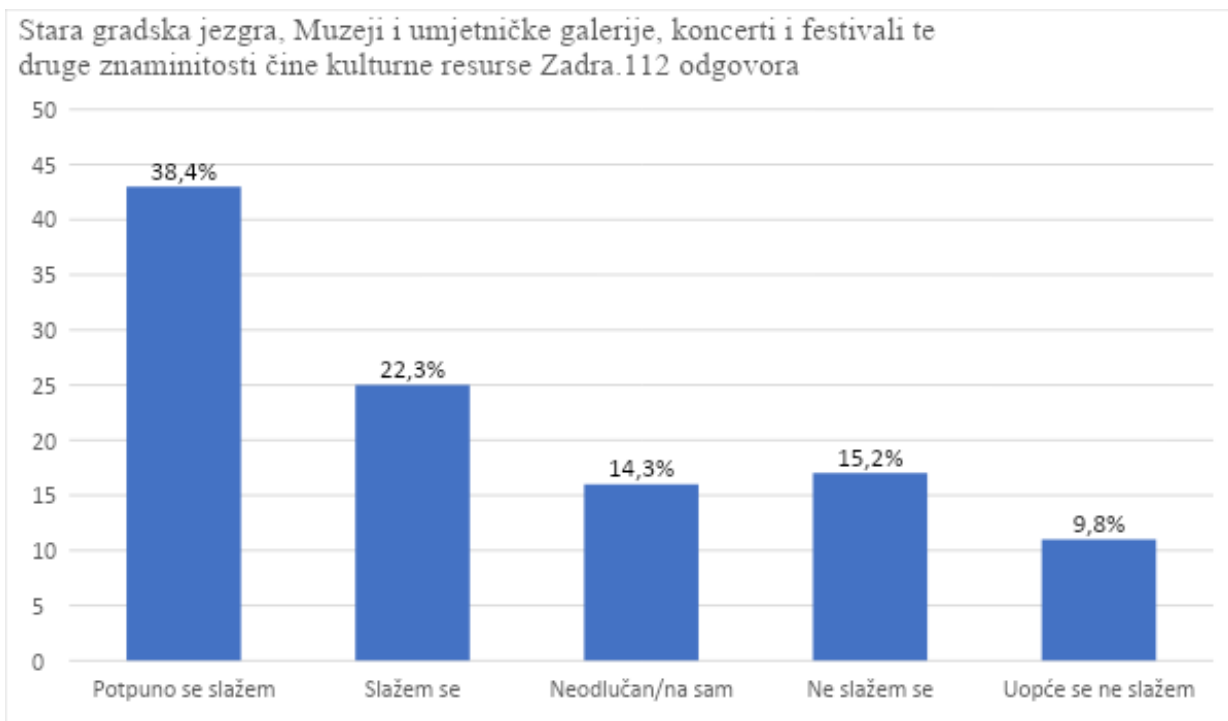
Grafikon 8. Odgovori ispitanika na 4. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz četvrtu tvrdnju ispitali su stavovi ispitanika o tome smatraju li da je kulturni aspekt najvažniji dio turističke ponude Zadra. Najveći broj ispitanika, njih 49 (43,8%) je navelo kako se slažu, dok je također 18 ispitanika (23,2%) navelo da se potpuno slažu s tim da je kulturni aspekt najvažniji dio turističke ponude Zadra. 18 ispitanika (16%) je ostalo neodlučno, dok je 12 ispitanika (10,7%) navelo kako se ne slažu, a također njih 7 (6,3%) da ne uopće ne slažu s s navedenom tvrdnjom.

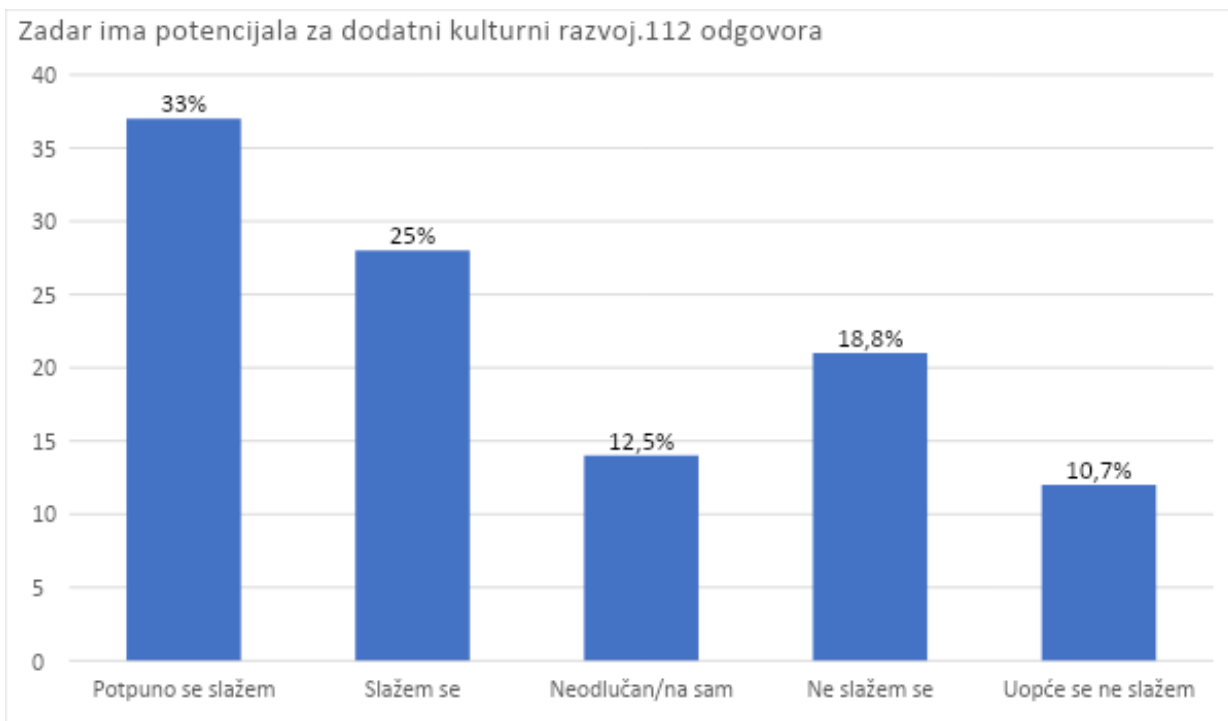
Grafikon 9. Odgovori ispitanika na 5. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz petu tvrdnju ispitani su stavovi ispitanika o tome smatraju li da Stara gradska jezgra, muzeji i umjetničke galerije, koncerti i festivali te druge znamenitosti čine kulturne resurse Zadra. Kao što se može vidjeti iz grafikona 9. najveći broj ispitanika, točnije njih 43 (38,4%) ja navelo kako se potpuno slaže, dok je također 25 ispitanika (22,3%) navelo kako se slažu s tim da Stara gradska jezgra, muzeji i umjetničke galerije, koncerti i festivali te druge znamenitosti čine kulturne resurse Zadra. 16 ispitanika (14,3%) je ostalo neodlučno, dok je 17 ispitanika (15,2%) navelo kako se ne slažu, dok je također 11 ispitanika (9,8%) navelo da se uopće ne slažu s tvrdnjom.

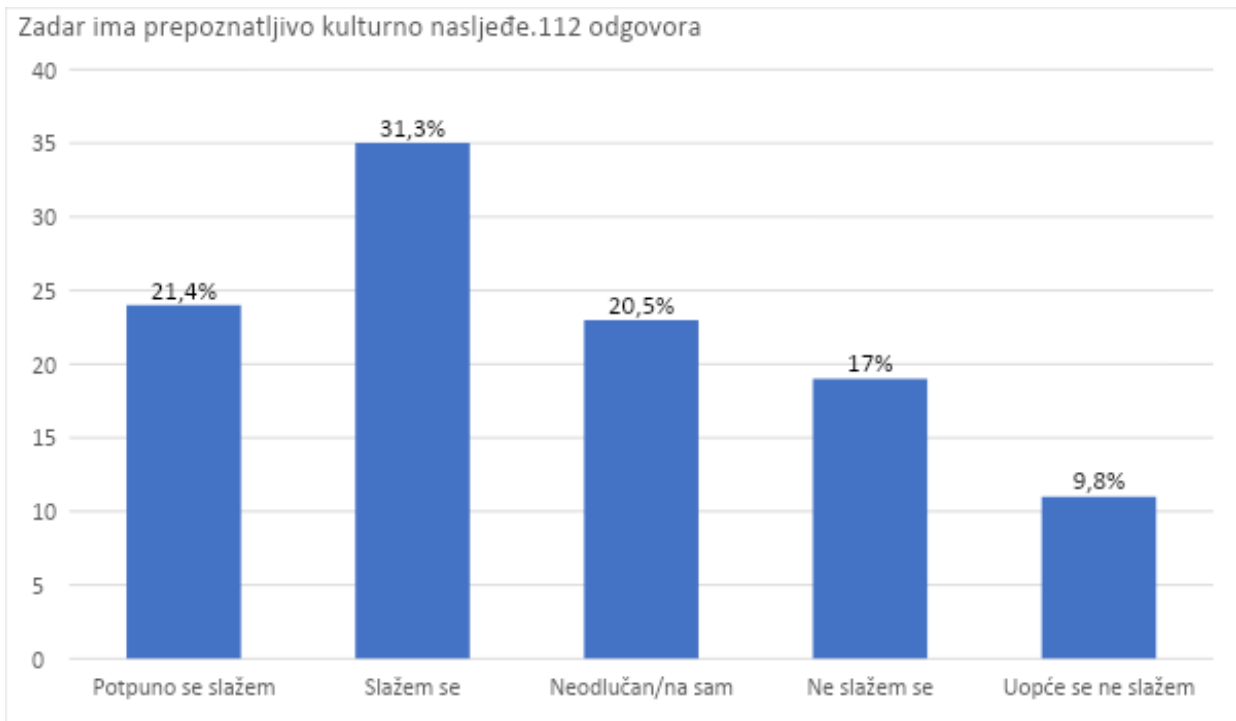
Grafikon 10. Odgovori ispitanika na 6. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz šestu tvrdnju ispitali su stavovi ispitanika o tome smatraju li da Zadar ima potencijala za dodatni kulturni razvoj. Najviši ispitanika, tj. njih 37 (33%) je navelo kako se potpuno slažu, dok je također 28 ispitanika (25%) navelo da se slažu s tim da Zadar ima potencijala za dodatni kulturni razvoj. 14 ispitanika (12,5%) je ostalo neodlučno, dok je 21 ispitanik (18,8%) naveo kako se ne slaže te također 12 ispitanika (10,7%) je navelo da se uopće ne slažu s navedenom tvrdnjom.

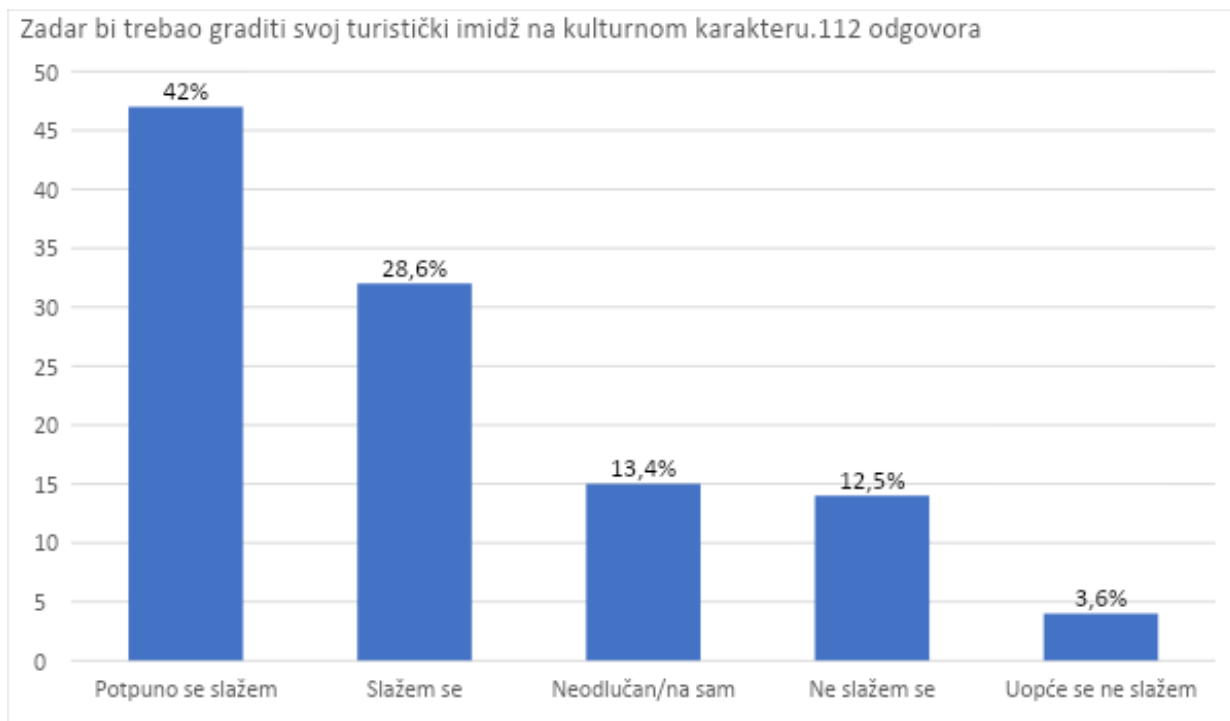
Grafikon 11. Odgovori ispitanika na 7. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz sedmu tvrdnju ispitali su stavovi ispitanika o tome smatraju li da Zadar ima prepoznatljivo kulturno nasljeđe. Najviše ispitanika, točnije njih 35 (31,3%) je naveo kako se slažu, dok su također 24 ispitanika (21,4%) navela kako se potpuno slažu s tim da Zadar ima prepoznatljivo kulturno nasljeđe. 23 ispitanika (20,5%) su ostala neodlučna, dok je njih 19 (17%) navelo kako se ne slažu te također 11 ispitanika (9,8) koja se uopće ne slažu s navedenom tvrdnjom.

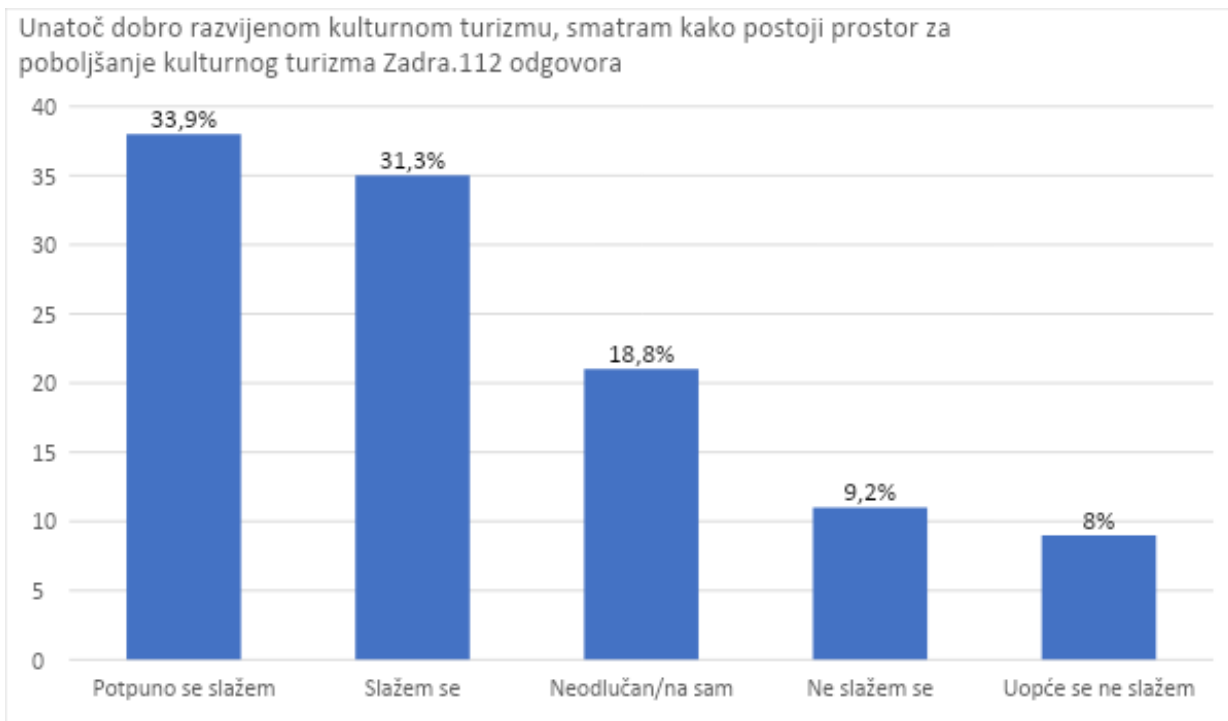
Grafikon 12. Odgovori ispitanika na 8. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz osmu tvrdnju ispitali su stavovi ispitanika o tome smatraju li da bi Zadar trebao graditi svoj turistički imidž na kulturnom karakteru. Najviše ispitanika, njih 47 (42%) se potpuno slaže, dok se također 32 ispitanika (28,6%) slažu s tim da bi Zadar trebao graditi svoj turistički imidž na kulturnom karakteru. 15 ispitanika (13,4%) ostalo je neodlučno, dok je 14 ispitanika (12,5%) navelo kako se ne slažu te je su 4 ispitanika (3,6%) također navela da se uopće ne slažu s navedenom tvrdnjom.

Grafikon 13. Odgovori ispitanika na 9. tvrdnju

Izvor: Izrada autorice na temelju vlastitog anketnog upitnika

Kroz devetu tvrdnju ispitani su stavovi ispitanika o tome smatraju li da unatoč dobro razvijenom kulturnom turizmu, postoji prostor za poboljšanje kulturnog turizma Zadra. Kao što je vidljivo na grafikonu 13. najveći broj ispitanika, njih 38 (33,9%) je navelo kako se potpuno slaže, dok je također 35 ispitanika (31,3%) navelo da se slažu s tim da unatoč dobro razvijenom kulturnom turizmu, postoji prostor za poboljšanje kulturnog turizma Zadra. 21 ispitanik (18,8%) je ostalo neodlučan, dok je 11 ispitanika (9,2%) navelo kako se ne slažu, a njih 9 (8%) da se uopće ne slažu s navedenom tvrdnjom.

5.4. Rasprava

Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika koje je za cilj imalo ispitati stavove posjetitelja Zadra o trenutačnom razvoju kulturnog turizma te njihovi stavovi o tome u kojoj je mjeri razvijen kulturni turizma i ima li mjesta za napredak. Ispitali su se posjetitelji Zadra u lipnju 2022. godine na uzorku od 112 ispitanika od toga je anketu ispunilo 84 ispitanika ženskog spola i 28 ispitanika muškog spola. Najčešći raspon godina ispitanika bio je između 18-30 zatim od 31-40.

Interpretacijom i analizom odgovora ispitanika, može se zaključiti kako je njih 75,9% navelo da smatraju da kulturni turizam treba biti jedan od razvojnih prioriteta grada Zadra, dok se 53,6% ispitanika slaže s tim da Zadar ima bogatu kulturnu ponudu. Također, 66,9% ispitanika se slaže s tim da je kulturni aspekt najvažniji dio turističke ponude Zadra, njih 58% smatra kako pak Zadar ima potencijala za dodatni kulturni razvoj, dok se 52,7% ispitanika slaže s tim da Zadar ima prepoznatljivo kulturno nasljeđe. Na samom kraju, 70,6% ispitanika je istaknulo kako bi Zadar trebao graditi svoj turistički imidž na kulturnom karakteru, a 65,2% ispitanika smatra da unatoč dobro razvijenom kulturnom turizmu, postoji prostor za poboljšanje kulturnog turizma Zadra.

Može se zaključiti kako ispitanici smatraju da Zadar ima bogatu kulturno-povijesnu baštinu te kako da kulturni turizam treba biti jedan od razvojnih prioriteta grada. Također, unatoč dobro razvijenom kulturnom turizmu ispitanici smatraju kako postoji prostor za njegovo poboljšanje. Iz svega navedenog, može se zaključiti kako je postavljena hipoteza "Ispitanici smatraju kako je kulturni turizam grada Zadra dobro razvijen, no da postoji prostor za njegovo poboljšanje." potvrđena.

6. ZAKLJUČAK

U okviru završnog rada obrađena je tema pod nazivom kulturni turizam s osvrtnom na grad Zadar, kao i njegov rast i utjecaj na grad.

Motivacija turista da uči, otkriva, doživljava i konzumira materijalne i nematerijalne kulturne atrakcije/proizvode na turističkoj lokaciji naziva se kulturnim turizmom. "Atrakcije" ili "proizvodi" odnose se na skup jedinstvenih materijalnih, intelektualnih, duhovnih i emocionalnih obilježja društva, uključujući umjetnička i arhitektonska djela, povijesno i kulturno naslijeđe, kulinarsko naslijeđe, književnost, glazbu, kreativne industrije i žive kulture sa svojim različitim načinima života i vrijednostima. Prava kulturna iskustva postaju sve popularnija među turistima, što predstavlja golemu priliku i teške izazove za industriju. Dok čuva i unapređuje najširi raspon kulturnih dobara i manifestacija, sektor treba uspostaviti i unaprijediti politike i modele upravljanja koji će koristiti svim dionicima.

Nakon obrađene teme, može se zaključiti kako je Zadar zaista jedinstveno mjesto iz razloga što posjeduje iznimno velik broj kulturno povijesnih obilježja. Iz godine u godinu Zadar postaje sve više prepoznatljiva, posjećenija i kvalitetnija destinacija koja privlači sve veći broj posjetitelja koji su zainteresirani za kulturni turizam. Može se reći kako je kulturni turizam na području Zadra dobro razvijen, ali također postoji i mjesta za napredak. Nema sumnje kako ovaj oblik turizma utječe i pomaže boljem razvoju grada, stoga bi se trebala još veća pozornost posvetiti u budućnosti što boljem razvoju kulturnog turizma s obzirom da Zadar zaista ima sve predispozicije za njegov razvoj. Kroz rad se prikazala materijalna i nematerijalna kulturna baština Zadra koja je zaista bogata što u budućnosti može pomoći gradu da u još boljoj mjeri razvije kulturni turizam.

Kroz istraživački dio ispitani su stavovi posjetitelja Zadra o trenutnom razvoju kulturnog turizma te njihovi stavovi o tome u kojoj je mjeri razvijen kulturni turizam i ima li mjesta za napredak. Analizom prikazanih odgovora, može se

zaključiti kako posjetitelji smatraju da je kulturni turizam dobro razvijen u Zadru, kako bi on trebao biti jedan od razvojnih prioriteta grada, ali i također da postoji mjesto na poboljšanje kulturnog turizma. Stoga, potrebno je da grad što više pozornosti posveti boljoj razvijenosti ovog oblika turizma.

LITERATURA

Stručna literatura:

1. Demonja, D.: Kulturni turizam – hrvatska iskustva, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 2011.
2. Dujmović, M.: Kultura turizma, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, 2014.
3. Gartner, W.C.: Tourism Development principles, Processes and Policies, ITP, New York, 1996.
4. Gržinić, J.: Međunarodni turizam, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, 2014.
5. Jelinčić, D.A.: Abeceda kulturnog turizma, Meandarmedia, Zagreb, 2008.
6. Križman Pavlović, D.: Marketing turističke destinacije, Mikrorad, Zagreb, 2008.
7. Kujundžić, A.: Kulturna baština grada Zadra, Završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2019.
8. Smith, Valene L.: Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1989.
9. Tomljenović, R.: Strategija razvoja kulturnog turizma: Od turizma i kulture do kulturnog turizma, Institut za turizam, Zagreb, 2003.
10. Travirka A.: Zadar - povijest, kultura, umjetnička baština, Forum, Zadar, 2013.

Internetski izvori:

1. Grad Zadar: Plan razvoja kulture grada Zadra 2019.-2026., dostupno na: [https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20OGZ%202019.-2026.\[1\].pdf](https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/PLAN%20RAZVOJA%20KULTURE%20OGZ%202019.-2026.[1].pdf), (04.06.2022.)
2. Hrvatska gospodarska komora: Gospodarski profil zadarske županije, dostupno na: <https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-zadar/gospodarski-profil-zadarske-zupanije>, (03.06.2022.)

3. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske: Turizam u brojkama 2021. dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%202021.pdf, (15.10.2022.) Karlovac
4. Razvojna agencija Zadarske županije: Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.- 2023, dostupno na: <https://www.zadra.hr/hr/izra%C4%91eni-strate%C5%A1ki-dokumenti/2629-glavni-plan-razvoja-turizma-zadarske-%C5%BEupanije-2013-2023>, (06.06.2022.)
5. Turistička zajednica grada Zadra, dostupno na: <https://zadar.travel/hr/>, (06.06.2022.)

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika:

Slika 1. Prikaz Zadra.....	8
----------------------------	---

Popis tablica:

Tablica 1.SWOTanaliza.....	16
----------------------------	----

Popis grafikona:

Grafikon 1.Spol ispitanika.....	22
Grafikon 2. Dob ispitanika.....	23
Grafikon 3. Stupanj obrazovanja ispitanika.....	24
Grafikon 4.Posjeta turista.....	25
Grafikon 4. Kulturni turizam kao razvojni prioritet gradaZadra.....	26
Grafikon 5.Odgovori ispitanika na 1.tvrdnju.....	27
Grafikon 6.Odgovori ispitanika na 2.tvrdnju.....	28
Grafikon 7.Odgovori ispitanika na 3.tvrdnju.....	29
Grafikon 8.Odgovori ispitanika na 4.tvrdnju.....	30
Grafikon 9.Odgovori ispitanika na 5.tvrdnju.....	31
Grafikon 10. Odgovori ispitanika na 6. tvrdnju.....	32
Grafikon 11. Odgovori ispitanika na 7. tvrdnju.....	33
Grafikon 12. Odgovori ispitanika na 8. tvrdnju.....	34
Grafikon 13. Odgovori ispitanika na 9. tvrdnju.....	35

PRILOZI

Spol?

- a) Muško
- b) Žensko

Dob?

- a) 18-30
- b) 31-40
- c) 41-50
- d) 51+

Stupanj obrazovanja?

- a) SSS
- b) VSS
- c) VŠS

Jeste li ikada posjetili grad Zadar?

- a) Da
- b) Ne

Smatrate li da kulturni turizam treba biti jedan od razvojnih prioriteta grada Zadra?

- a) Da
- b) Ne

Drugim dijelom anketnog upitnika ispitali su se stavovi pomoću Likertove ljestvice od 1 do 5 (1- potpuno se slažem; 5 – uopće se ne slažem).

Kulturni sadržaj važan je dio turističke ponude.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem

Pri odabiru destinacije biram one s bogatim kulturnim sadržajem.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem

Zadar ima bogatu kulturnu ponudu.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem

Kulturni aspekt najvažniji je dio turističke ponude Zadra.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem

Stara gradska jezgra, Muzeji i umjetničke galerije, koncerti i festivali te druge znamenitosti čine kulturne resurse Zadra.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem

Zadar ima potencijala za dodatni kulturni razvoj.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem

Zadar ima prepoznatljivo kulturno nasljeđe.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem

Zadar bi trebao graditi svoj turistički imidž na kulturnom karakteru.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem

Unatoč dobro razvijenom kulturnom turizmu, smatram kako postoji prostor za poboljšanje kulturnog turizma Zadra.

- a) Potpuno se slažem
- b) Slažem se
- c) Neodlučan/na sam
- d) Ne slažem se
- e) Uopće se ne slažem